

la -p- intervocàlica es pot mantenir sorda per arcaisme dialectal (*E.T.C.* I, 128 j) i *Lo Pago* OPACUM (*E.T.C.* I, 147 i 149 i *DECat.* s.v. *obac*). Però el fet és que no hi ha tal cognom, ni cap NL semblant a la Cat. oriental, ni enlloc més que en el nostre extrem Nordoest. Seria, doncs, inadmissible l'equiparació del cogn. *Pac* (endemés rar) amb el nom del poble del Penedès, *Pacs*. Com a possibilitat etimològica per al NL penedesenc OPACOS, toparia amb objeccions geogràfico-fonètiques semblants a les de (1). Però aquí trobo, que, més que escrúpols s'ha de dir obstacles: conservació d'una sorda -p- entre vocals, inconcebible en aquesta comarca: descartat que fos per mossarabisme o «congelació» arabitzada en una zona ben distant del mossàrab i on la dominació sarraina s'interrompé ben aviat. Semicultisme? Contradit per l'aparició abundant des del S. x i en la forma constant de p- inicial en les mencions medievals, amb cap excepció de o-. ¿Afèresi excepcional PACOS des de temps romans? Absolutament increïble. En fi, objecció semàntica rotunda: *Pacs* no és en una obaga ni tan sols en cap vessant ni coster, «en un pla, a 201 alt.» diuen les geografies (quasi a pla nivell de Vilafranca).

3). En l'art. *Pacs*, de l'*AlcM* s'acaba suggerint que vingui de *pac* 'pagament': sembla que sigui suggerència d'En Moll després de vacil·lar entre això i (1) i (2). I és que, en efecte, les objeccions contra (2) i fins contra (1) són tan greus o més aviat prohibitives, que ens condueixen a plantejar aquesta idea. Acceptable en l'aspecte lexical: *pagar* PACARE comú a tot el ll. vg., i sembla que ja llavors en l'acc. pecuniària i les altres —és de totes les llengües romàniques d'Occident, i el postverbal *pac*, que en català consta des dels orígens, és comú a l'oc., el cat., cast., port. etc. En canvi és torbador en toponímia l'aspecte semàntic. Caldria imaginar que hi hagués hagut a *Pacs*, un lloc caracteritzat per pagaments —senyoriais, reials potser— (un poc com *peites*, mot que no ha mancat d'alguna concreció toponímica); o potser per pagament de drets en transports de productes agrícoles, alimentaris etc. En total, idees que pequen d'arbitràries, potser fins i tot s'hi faci el retret de rebuscades, no sense raó.

4). Davant les fortes objeccions amb què xoquen totes tres idees, ens veiem acorralats a un origen pre-romà. Únic inobjectable això raí! I ben cert, poc fundat. Però reparam que en un nom tan breu com el monosíl·lab *Pacs*, les esperances de concretar i fundar millor aquesta conjectura es redueixen talment, que ens han d'aconsolar d'acabar amb *ignoramus*.

En conclusió: de les 4 vies que hem mirat de

defensar, els obstacles contra (2) són gravíssims fins fer-ne desistir; els que s'oposen a (1) són tants i tan greus, que ens deixen més que escèptics. El (3) és el que resta més defensable i amb més esperança de fer-lo acceptable. Imaginem que en temps antics, visigòtics potser, quan Vilafranca no existia en absolut, *Pacs*, vora la gran via de trànsit de Bàrcino a Tàrraco, i quasi equidistant (a poc més de 50 k. d'aquella i de 60 d'aquesta) pogué ser un lloc per a les autoritats governatives per establir-hi com una petita estafeta o oficina, de recaptació de drets comercials, alimentaris, agrícoles. Fem memòria del paper comparable que féu Sant Celoni, com és ben sabut, per a la Barcelona dels temps medievals i dels Àustries. I pensem que St. Celoni està respecte de Barcelona en situació paral·lela: en la gran carretera d'accés a la gran ciutat, i justament a la mateixa distància, sinó que al NE. Aquests *pacs*, serien doncs, com «uns burots» antics? Notem la menció recurrent de la via o carretera, «via publica qui pergit ad *Pacs*» en les mencions de 990 i 1122.

Això o l'origen pre-romà (4), que ha hagut de restar vague forçosament i natural, en un nom brevíssim.

25

PADA, Cala ~

A la costa NE. d'Eivissa, en el terme de Sta. Eulàlia. Ja figura, junt amb Campanitx, en docs. de 1828, i Port de *Cala Pada*, 1808 (Macabich, *Feudalismo*, 50, 47; també en la Nomenclatura Marítima, nº 126 i 18). Ja en el vol. I, 290 relacionàrem aquest nom amb *Cala Padera* del Port de Maó, però d'altra banda a Eivissa mateix hi ha *Cala Vadella*, en el SO. de l'illa, te. St. Josep de Sa Talaia, on tenim la p- del mossàrab, canviada en b- per l'àrab.

Pada consta com nom d'un marisc (*DECat.* v., 15) que ve sens dubte del ll. *PATELLA* 'mena de conquilla'. De *padella* s'extragué *pada* com pseudo-primitiu d'un diminutiu. I d'altra banda, del mossàrab. *padela*, vénen *Vadella* amb inicial arabitzada: i *Padera*, per la neutralització morisca de l = r. *Pades* és també cogn. eivissenc (Ant. P., prof. eivissenc, corresponal d'Alcover, *B DLC* I, 176).

PADELLÀS

50

És mot viu amb el sentit de test o tros d'obra de terrissa (deriv. del ll. *PATELLA*) *DECat.* VI, 18b46 ss. Ha donat noms de llocs menors segurament partint de construccions notades pels padellassos que s'hi usaren com a útils o ornamentals. 1193 un «mansum de *Padelas*» citat cap a l'*alt Gaià* (junt amb *Cabra*, *Sta. Coloma* i *Rocafort de Queralt*) (MiretS., *Templ.*

55